

Araştırma Makalesi

Çocuk Edebiyatında Muhteva Sorunsalı: *Enkaz Altındakiler* Romanı Örneği

Content Problems in Children's Literature: The Example of The Novel of *Enkaz Altındakiler* (The Ones Under The Wreck)

Mustafa YİĞİTOĞLU¹

¹ Doç. Dr., Dicle Üniversitesi, myigitoglu@dicle.edu.tr

Öz: İnsan yaşamının önemli dönemlerinden biri olan çocukluk, tarihî süreç içerisinde başta psikoloji ve pedagoji olmak üzere birçok disiplin tarafından yoğun bir ilgiyle ele alınmıştır. Kişiliğin şekillenmeye başladığı bu süreç, bireyin sonraki yaşamını da doğrudan etkilemektedir. Bu kritik dönemde hem aileler hem de ilgili kurumlar, çocukların belirli alanlardaki gelişimine yönelik çaba sarf etmekte ve onlara destek olmaktadır. Çocuğun ve çocukluğun öneminin anlaşılmasıyla, çocuk edebiyatının gelişimi de son yüzyılda ivme kazanmıştır. Ülkemizde Tanzimat Dönemi'nden itibaren gelişmeye başlayan çocuk edebiyatı, Cumhuriyet Dönemi'yle birlikte daha da yaygınlaşmış ve 2000'li yıllardan itibaren artan bir ilgi görmüştür. Bu doğrultuda ebeveynler ve uzmanlar, çocuğun okuyacağı eserlere daha fazla özen göstermeye başlamıştır. Kitapların, hitap ettiği yaş grubuna uygun olması, bu sürecin önemli bir parçası olarak görülmektedir. Okunacak eserlerin seçiminde çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimi göz önünde bulundurulmaktadır. Özellikle ergenlik döneminde, söz konusu gelişim unsurlarının önemi artmaktadır. Dolayısıyla eserlerin sahip olduğu muhtevaya ayrıca dikkat edilmelidir. Bu çalışmada, çocuk edebiyatında muhteva konusu ele alınmış ve son yıllarda ortaokul öğrencileri tarafından yoğun bir ilgiyle okunan Beyza Alkoç'un *Enkaz Altındakiler* romanı bu bağlamda incelenmiştir. Romanın taşıdığı olumlu ve olumsuz iletiler, ilgili yaş grubunun gelişimi açısından değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı, muhteva, ergenlik, Beyza Alkoç, *Enkaz Altındakiler*.

Abstract: Childhood, one of the crucial periods of human life, has been addressed with highly intense interest by many disciplines, especially psychology and pedagogy, throughout the historical process. This process in which personality begins to form directly affects the individual's later life. During this critical period, both families and relevant institutions make efforts and support children's development in certain areas. With the understanding of the importance of children and childhood, the development of children's literature has gained momentum in the last century. Children's literature, which started to develop in our country since the Tanzimat Period, became more widespread with the Republican Era and has attracted increasing attention since the 2000s. In this regard, parents and experts have begun to pay more attention to the works that the child will read. It is seen as an important part of this process that the books are suitable for the age group they appeal to. The child's physical, mental, emotional and social development is taken into consideration when choosing the works to be read. Especially during adolescence, the importance of these developmental elements increases. Therefore, special attention should be paid to the content of the works. In this study, the subject of content in children's literature was discussed and Beyza Alkoç's novel "*Enkaz Altındakiler* (The Ones Under the Wreck)", which has been read with great interest by secondary school students in recent years, was examined in this context. The positive and negative messages carried by the novel were evaluated in terms of the development of the relevant age group.

Keywords: Children's literature, content, adolescence, Beyza Alkoç, *Enkaz Altındakiler* (The Ones Under the Wreck).

Atıf: Yiğitoğlu, M. (2024). "Çocuk Edebiyatında Muhteva Sorunsalı: *Enkaz Altındakiler* Romanı Örneği". *Edebî Eleştiri Dergisi*, 8(2): 393-404.

DOI: 10.31465/eeder.1522603

Geliş/Received: 26.07.2024

Kabul/Accepted: 16.09.2024

Yayımlı/Published: 22.10.2024

Giriş

Edebiyatın özel bir alanı olan çocuk edebiyatı, özellikle 20. yüzyıldan sonra daha da önem kazanmış ve hızlı bir şekilde gelişmiştir. Birçok yazar, bu alandaki ihtiyacı fark etmiş ve doğrudan çocuklara yönelik eserler kaleme almıştır. Ülkemizde de son yıllarda çocuklara yönelik yayımlanan kitap sayısında büyük artış olmuştur. TÜİK'in verilerine göre, Türkiye'de sadece 2021-2023 yılları arasında çocuk ve ilk gençlik kategorisinde 37.549 kitap yayımlanmıştır (www.tuik.gov.tr, 2024: e-kaynak). Bu veriye dayanarak arz ve talep ilişkisine dair çıkarımlarda bulunmak mümkündür. Yayımlanan kitap sayısı, bu alandaki ihtiyacı göstermektedir ve yayınevleri bunu gidermeye çalışmaktadır. Dolayısıyla sürecin bir de ticari boyutu vardır. Bu da nitelik sorununu beraberinde getirmektedir.

Çocuk kitaplarına olan ilginin ve talebin artması, yayınevlerinin bu alandaki faaliyetlerini de hızlandırmıştır. Yayımlanan kitapların sosyal medya mecralarında tanıtımı yapılmakta, yazarlar düzenlenen imza günü ve söyleşiler sayesinde okurlarıyla bir araya gelmektedir. Bütün bunlar, okuma kültürünün edinimi açısından son derece olumlu gelişmelerdir. Günümüzde bilgisayarların, tabletlerin, cep telefonlarının çocuğun dünyasında işgal ettiği yer düşünüldüğünde bu gelişmeler sevindiricidir. Çocukların, yaşlarına uygun kitaplar okuması, saatlerce bilgisayar oyunu oynamaktan ya da video izlemekten çok daha verimli bir etkinliktir.

Çocukların kitaplara yönelmesi hem ebeveynler hem de uzmanlar tarafından arzulanan bir durumdur. Küçük yaşlardan itibaren edinilen okuma kültürü, çocuğun sonraki yaşamına mutlaka katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda, çocukların dünyasına girebilen ve onları kitapla buluşturabilen yazarların başarısı yadsınamaz bir gerçektir. Yayınevlerinin, yazarların ve ebeveynlerin ortak gayretiyle, Türkiye'deki güncel kitap satışlarında çocuklara yönelik yayımlanan kitaplar ilk sıralara yerleşmiştir. Öyle ki bir alışveriş sitesinin verilerine göre 2024 yılının ilk altı ayında en çok satılan kitaplar, "çocuk kitapları" kategorisindeki eserlerdir (www.aa.com.tr, 2024: e-kaynak). Yetişkinlere yönelik eserler, eğitimle ilgili kitaplar ve akademik yayınlar, bu verilere göre çocuk kitaplarının gerisinde kalmıştır. Çocuk kitaplarına olan bu talep, şüphesiz olumlu bir gelişmedir. Ailelerde farkındalık artmış ve kitap okumanın önemi anlaşılmıştır. Diğer taraftan, ticari pazarın bu denli büyümesi ekonomik beklentilere ve kaygılara sebep olmaktadır. Nitekim Tuncer, "bağa destursuz girmek" metaforuna vurgu yaparak endişelerini şöyle dile getirir: "Çocuğu tanımayan, kavrayamayan ve onun dünyasına giremeyen kişiler, çocuklar için kitaplar yazıyor. Aynı çerçevede bir kısım yayınevleri kazanç peşinde kostukları için, çocuğun yaşını ve yaşına uygun dili ve düşünce gelişimini göz ardı ediyorlar" (2005: 472).

Çocuk edebiyatı metinleri, hitap ettiği yaş grubuna her açıdan uygun olmalıdır. Kitabın yazı karakterinden sayfa sayısına, ebatlarından ağırlığına kadar birçok hususa dikkat edilmelidir. Bütün bunlarla birlikte eserin muhtevasına ayrıca değinmek gerekir. Çünkü muhteva, çocuk edebiyatında başat konulardan biridir. Hatta Oğuzkan'a göre, "Biçimsel özellikler bakımından ne kadar başarılı olursa olsun içerik bakımından yetersiz veya başarısız eserlerin çocuklara yararlı olması beklenemez" (1983: 307). Bu da muhtevanın ne kadar önemli olduğunu gösterir.

1. Çocuk Edebiyatında Muhteva

Türkiye'de son yıllarda çocuk yetiştirme konusunda farkındalığın arttığını söylemek mümkündür. Bilinçli aileler, çocuklarını en ideal şekilde yetiştirmek için imkânları dâhilinde ellerinden geleni yapmaktadır. Asgari ya da azami düzeyde çocuğun gelişimini etkileyen her unsur, aileler ve uzmanlar tarafından değerlendirilmekte, çocuğun dâhil olduğu küçük sosyal gruplar, izlediği filmler, oynadığı bilgisayar oyunları, okul başarısı gibi birçok mevzu takip edilmektedir. Duyarlı

ve dikkatli ebeveynler, elbette ki çocukların okuduğu kitapların muhtevasını da göz ardı etmeyecektir.

En yalın tanımıyla çocuk edebiyatı, “çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik edebî faaliyetlerdir.” Roman, şiir, tiyatro, hikâye, fabl, anı, gezi yazısı gibi türlerin yanı sıra masal, ninni, efsane, fıkra, tekerleme, bilmece gibi sözlü kaynaklar da çocuk edebiyatı dâhilindedir. Ayrıca son dönemlerde edebî eserlerden hareketle hazırlanan çizgi filmler, sesli kitaplar, animasyonlar, kukla gösterileri de çocuk edebiyatıyla ilişkili faaliyetlerdir” (Yığıtoğlu ve Sağlam, 2021: 52). Daha kapsamlı bir tanım yapan Sever’e göre çocuk edebiyatı, “erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır” (2003: 9). Şimşek de her ne kadar doğrudan eğitime amacı olmasa da çocuk edebiyatının eğitimle ilgili yönüne dikkat çeker. Ona göre çocuk edebiyatı, “edebiyatın taşıdığı hemen her niteliği taşımakla birlikte eğitici yönüyle de öne çıkan bir sanat dalıdır.” Çocuğun dil becerisini, hayal gücünü ve yaratıcı düşünme yeteneğini geliştirmek, çocuk edebiyatının amaçları arasındadır (2014: 15).

Çocukların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimi doğrultusunda, çocuk edebiyatında kitapların içeriğinin nasıl olması gerektiğine dair birçok çalışma mevcuttur. Öncelikle edebî eserlerin “hem bireysel hayatla, hem de sosyal hayatla ilgili olarak, iyiye, güzele ve doğruya yönelme yolunda, yeni değerler kazandırma yolunda telkinlerde” bulunduğu göz önünde bulundurulmalıdır (Kavcar, 1982: 7). Genel olarak metinler, çocuklara yaşama sevinci aşılamalı, çocukları karamsarlıktan uzak tutmalıdır. Çocuklara aile, doğa ve hayvan sevgisi kazandırılmalıdır. Şovenizmden arınmış ulus ve yurt sevgisi, kadın erkek eşitliği, başkalarına karşı nazik, saygılı ve dürüst davranma, gelenek ve göreneklere bağlılık, demokratik toplumun ve kişisel girişimin önemi, yardımlaşma ve dayanışma, barışçıl duygular, emeğin kutsallığı, sorumluluk duygusu, eleştirel bakış açısı, toplumun değer yargıları ve inançları, ilmin ve çalışmanın önemi gibi onlarca temel değer edebî metinlerin muhtevasında yer alabilir (Oğuzkan, 1983: 307-308; Demirel, 2010: 55-57; Uludağ, 2010: 83). Diğer taraftan çocuk edebiyatı metinlerinde korku, acı, şiddet, kötülük, kin ve nefret gibi duygular aşırı boyutta işlenmemelidir. Çocuklara bağınazlık, yazgıcılık ve ayrımcılık aşılanmamalıdır. Otoriteye körü körüne itaat etme, ataerkil baskıyı öne çıkarma, engelli bireyleri aşağılama, belirli bir ideolojiyi dayatma hususlarına dikkat edilmelidir (Demirel, 2010: 56-57). Çünkü ele alınan konu, verilmek istenen ileti, öne çıkan tema doğrudan çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimine etki edebilir. Bu bağlamda, eserlerin içerik özellikleri, ilgili yaş grubuna göre şekillenmelidir. Neticede çocuk, nitelikli bir kitap okuduğunda kendini kahramanla özdeşleştirir ve onun gibi düşünüp olaylara onun bakış açısıyla bakar. Demirel, bu hususa dair şunları belirtir:

Çocukların etkileşim içinde bulunduğu çocuk kitapları, iletişimiyle, konusuyla, resimleriyle ve kahramanlarıyla çocuğun yaşamında derin etkiler bıraktığından dolayı bu kitapların büyük titizlikle oluşturulmuş olması gerekir. Çocuk kitaplarındaki kahramanlar, çocuğun kitapla etkileşim içerisine girdiği ilk andan itibaren bir “kahraman” olmaktan çıkar ve çocuğun kendisiyle özdeşim kurduğu bir “arkadaş” olur; böylece çocuğun güven duygusu gelişir (2010: 62).

Çocuğun kahramandan etkilenmesi, ergenlik döneminde farklı bir boyut kazanır. Çünkü bu dönemdeki çocuklarda sadece etkilenme değil aynı zamanda rol modeli alma da söz konusu olabilir. Erik Erikson’un “kimliğe karşı rol karmaşası” olarak nitelendirdiği bu dönemde ergen, bir kimlik bunalımı yaşar ve bunu aşmak için çaba sarf eder. “Birey bu bunalımını olumlu bir biçimde çözemezse kimlik karışıklığı içine düşecek, bunun sonucu olarak da yaşam çerçevesi

içinde oynadığı rolden hiçbir zaman emin olamayacaktır” (Onur, 2004: 68). Yavuzer de ergenliği, bir arayış dönemi olarak değerlendirir:

Bu arayış içinde ergen, kim olduğunu, neye değer vereceğini, kime bağlanıp inanacağını, amacını bulmaya çalışır. Çevresinde daima «onun gibi olmak» istediği kişileri arar. Böylece özdeşleşme (identification) yaparak kişiliğine biçim verirken, yetiştiği çevrenin ekonomik ve sosyo-kültürel koşullarının etkisi altında, sorumluluk ve özerklik arasında denge kurmak ister (1997: 294).

Arayış içerisindeki ergenin rol modeli alacağı kişiler, genellikle ilgi alanına paralel olur. Film veya dizi oyuncularını, ses sanatçıları, siyasi bir lider ya da meşhur bir sporcu, ergenlik dönemindekiler için rol modeli olabilir. Diğer taraftan, okumaya meraklı olan kişiler, bir yazarı da rol modeli alabilirler. Eğer böyle bir durum söz konusu olursa ergen, hayran olduğu yazarın tüm eserlerini heyecanla, merakla okur ve onun kaleminden çıkan her söze çok kıymet verir.

Yayımlanan binlerce çocuk kitabının edebî değerinin yanında, muhteva açısından çocuklara uygun olup olmaması ciddi bir sorundur. Hatta bu hususta doğru bilinen yanlışlar da söz konusudur. Örneğin, Ömer Seyfettin’in yıllarca çocuklara okutulan hikâyeleri üzerine inceleme yapan Cengiz, yüz yıl önce dönemin şartlarından etkilenerek yazılan bu hikâyelerden bazılarının, içerik ve anlatım özellikleri bakımından çocuk ve gençlik edebiyatına uygun olmadığı sonucuna ulaşır (2012: 325). Yayınevleri genellikle, eserin hangi yaş grubuna hitap ettiğini belirtmekle yetinir. Bu kadar çok sayıda kitabın, uzman kişilerce ayrıntılı bir şekilde incelenmesi güçtür. Nitekim zaman zaman kitapların muhtevalarıyla ilgili olumsuz haberler medyaya da yansımaktadır. Sadece son beş yılda konuyla ilgili onlarca haber mevcuttur. “Yayın Dünyası Son Zamanlarda Ahlaksız Çocuk Kitaplarına Tanıklık Ediyor” başlıklı haberde, çocuklara yönelik yayımlanan kitapların bazılarında “cinsel istismar başta olmak üzere tecavüzü meşru gösterme, nefret suçu gibi kabul edilemez ifade ve bölümler”in varlığından bahsedilir (www.haberturk.com, 2020: e-kaynak). Yine, TRT’nin resmî sitesindeki benzer içerikli haberde, ilgili bakanlığın hukuki süreci başlattığı belirtilir (www.trthaber.com, 2021: e-kaynak). Söz konusu kitaplardaki aşırı olumsuz içerik, sonradan fark edilmiş ve tepkilere neden olmuştur. Bunlar, sadece basına yansıyan örneklerdir. Daha ayrıntılı bir incelemede sonuçlar muhtemelen artacaktır.

Çocuklara yönelik eserlerin, iç ve dış yapıyla ilgili belirli özelliklere sahip olması gerekir. Genel olarak “çocuğa görelik ilkesi” bağlamında eserler; dil, üslup, konu, tema, sayfa sayısı, cilt, resim, boyut gibi unsurlara göre değerlendirilir. Yukarıda da bahsedildiği üzere bütün kitapların ayrıntılı bir şekilde incelenmesi pek mümkün değildir. Yalçın ve Aytaş’a göre, söz konusu eserlerin pedagojik açıdan olduğu kadar, kültürel açıdan da çocuğa göre uygunluğu tartışılmaktadır. Özellikle ülkemizde yayımlanan çocuk kitaplarının tamamına yakınında bu durum görülmektedir. “Konu ile ilgili çalışmalar yapan bilimsel bir kuruluşun olmaması, var olan kuruluşlarda da yeterli ve kalifiye elemanların bulunmaması çocuk yayınlarında başıbozukluğa ve vurdumduymazlığa sebep olmaktadır” (2014, 145-146). Bugün bu durumun hem olumlu hem de olumsuz yönde değiştiğini söylemek mümkündür. Yayımlanan kitap sayısının aşırı artması ve ticari endişelerin olması kontrolü güçleştirmektedir. Diğer taraftan, bir eser hakkında tespit edilen olumsuz içerik, sosyal medya sayesinde çok hızlı bir şekilde binlerce insana ulaşmaktadır. Bu sayede ilgili kurum ve kuruluşlar mevzudan haberdar olmakta ve gerekli girişimlerde bulunmaktadır. Yani, bilinçli ebeveynler ve öğretmenler duyarsız kalmayarak sorunu geniş kitlelere ulaştırmaktadır. Nitekim, yukarıda örnek verilen haberlerde de süreç bu şekilde ilerlemiştir.

2-Enkaz Altındakiler Romanının Muhtevasına Dair Bazı Tespitler

Beyza Alkoç tarafından kaleme alınan *Enkaz Altındakiler* romanı 2022 yılında yayımlanır. Hemen belirtmek gerekir ki kitapta, eserin hangi yaş grubuna yönelik olduğuna dair herhangi bir

açıklama yoktur. Ancak yapılan bazı araştırmalar, yazarın eserlerinin daha çok ortaokul öğrencileri tarafından okunduğunu göstermektedir. Alkan ve Durukoğlu'nun çalışmasında 7 ve 8. sınıf öğrencileri arasında en çok okunan yerli yazarın Beyza Alkoç olduğu görülmektedir (2024: 148). Başka bir araştırmada da 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri arasında, Beyza Alkoç'un birçok eseriyle en çok okunan yazarlardan olduğu tespit edilmiştir (Saatci Şengül, 2023: 32, 84). Yazarın imza günü ya da söyleşilerindeki katılımcılar dikkate alındığında da benzer bir durum görülür (www.sabah.com.tr, 2024: e-kaynak).

Enkaz Altındakiler romanı, birbirini tanımayan beş gencin sıra dışı bir yarışma programına katılmasını ve sonrasında yaşananları konu edinir. Almanya'nın düzenlediği Enkaz Altındakiler adı verilen bu yarışmaya katılan her ülkede yer altı platoları kurulmuştur. Yarışmanın amacı, 180 bin metrekarelik bir platoda ipuçlarından yararlanılarak en kısa zamanda çıkışa ulaşmaktır. Her ülkeden beş yarışmacı katılacak ve yaşananlar televizyonlardan yayınlanacaktır. Türkiye'den Kumru, Uraz, Nisan, Eren ve Bulut isimli beş gencin seçildiği yarışmada beklenmedik teknik sorunlar çıkmıştır. Kurulan platoda çöküntüler olmuş ve su sızıntısı başlamıştır. Diğer taraftan aydınlatma, havalandırma, ısıtma sistemleri yeterince çalışmamaktadır. Romanda, yaşanan tedirginlik şöyle belirtilir: "İçinde bulunduğumuz durum ne normaldi, ne de bir kurguydu. Her tarafımız çamura bulanmıştı, bulunduğumuz platform adı verilen yerin her yeri su sızıntısı alıyordu, elektrik devreleri patlamaya başlamıştı, üzerimizde dumanlar geziniyordu" (Alkoç, 2022: 141). Neticede yerin altındaki beş genç, ölüm tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır ve ihmaller sonucu hatalı inşa edilen bu platodan çıkmak zorundadırlar. Böylece yarışma, gerçek manada bir "hayatta kalma" mücadelesine dönüşmüştür. Seçilen beş genç, bu zorlu süre zarfında hem birbirlerini daha iyi tanıyacak hem de kendi içsel serüvenlerini yaşayacaklardır.

Konusu, kurgusu ve olay örgüsü dikkate alındığında romanın ortaokul yaş grubundaki çocukların ilgi alanına hitap ettiği söylenebilir. Akbayır ve Şahin'e göre, 11 yaşından itibaren kız ve erkek çocukları arasındaki ilgi farkı belirginleşmeye başlar. Erkek çocukları sporla ilgilenirken kız çocukları düşsel bir duyarlılıkla romantikleşmiştir. 13-15 yaş grubunda erkek çocukları serüven romanlarına, kız çocukları romantik metinlere yönelir (2005: 194). Söz konusu yaş gruplarının tercih ettiği konular, *Enkaz Altındakiler* romanının muhtevasında mevcuttur. Yer altında hayatta kalma mücadelesi, başlı başına bir serüvendir. Kahramanların duygusal yakınlaşması, esere romantik bir hüviyet de kazandırmıştır. Bütün bunlarla birlikte, genel olarak, kahramanların yer altında geçirdiği süre zarfında zorluklarla mücadele etmeleri, fedakârlıkta bulunmaları, dayanışma içerisinde olmaları, iş birliği yapmaları, umutsuzluğa düşmemeleri ve tüm olumsuzluklara rağmen hayatta kalmayı başarmaları eserde öne çıkan iletilerdir. Öte yandan, romanda kahramanların alkol ve sigara kullanması, kaba ve küfürlü ifadelerle yer verilmesi, cinsellikle ilgili bazı hususların mevcut olması da dikkatleri çekmektedir.

2.1. Alkol ve Sigara Kullanımı

Günümüzde alkol ve sigara kullanımı sadece bireyleri ve aileleri değil aynı zamanda halk sağlığını tehdit eden bir aşamaya gelmiştir. Ebeveynler, çocuklarını ne kadar uzak tutmaya çalışsa da çocuklar, bir şekilde alkol ve sigaradan haberdar olmaktadır. Sanal ortamlarda ve sosyal medyada saatlerce vakit geçiren çocuklar ve gençler, bu ürünlerin mevcut olduğu içeriklerle karşılaşmaktadır. Torun'a göre bu içerikler maalesef özendiricidir: "Sosyal medyada alkolle ilgili içeriğin ve bu içeriğe maruz kalanların sayıca çokluğu ve bu içeriğin özellikle çocuk ve gençleri alkole özendirdiği çok sayıda araştırmada gösterilmiştir" (2024: 14). Sigara kullanımında ise durum bir basamak ileridedir. Çünkü sigaranın günlük yaşamdaki görünürlüğü daha fazla ve ulaşılabilirliği daha kolaydır. Durumun vahametini dair Öztürk şunları belirtir:

Biliyoruz ki tütün, çağımızı tehdit eden en büyük bağımlılıkların başında gelmektedir. Tütüne ulaşmanın kolaylığı ve toplumun genelinde kullanılması nedeniyle çocuklarımız ve gençlerimiz büyük bir risk taşımaktadır... Sigara fizyolojik ve psikolojik bağımlılık yapar. Kandaki nikotin konsantrasyonu azalınca yoksunluk belirtileri ortaya çıkar. Kişi bu belirtileri yaşamamak için sigara içmeyi sürdürür ve süreç bağımlılık düzeyinde devam eder. Dünya Sağlık Örgütü tütün ürünleri kullanımını bir salgın olarak tanımlamış ve bu salgının yayılmasını, halk sağlığı için ciddi sonuçları olan küresel bir sorun olarak nitelmiştir (2023: 4).

Daha önce de belirtildiği üzere birçok edebiyat araştırmacısı, çocukların eserdeki kahramanla özdeşleşmek istediğini, onunla duygusal bir bağ kurduğunu ve onu bir arkadaş gibi gördüğünü belirtir (Sınar Çılgın, 2007: 81; Şirin, 2000: 103; Sever, 2003: 64). Edebiyat araştırmacılarının yanında, farklı disiplinlerden uzmanlar da benzer fikirlere sahiptir. Yavuzer'e göre "Çocuk, kişiliğinin gelişiminde bir modelle kendini özdeşleştirir. Bu model başlangıçta, anne baba ve yakın akrabayken, zamanla yerini arkadaşına, film ve kitap kahramanlarına bırakır. Bu bakımdan, kitap kahramanlarının ahlâkî ve sosyal açıdan sağlıklı olması, çocuğun kendisini kötü bir modelle özdeşleştirmesine neden olur. Bu da, çocuk yazarlarının yükledikleri görevin ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır" (1997: 203). Taşdelen, bu hususu bir adım ileriye götürerek çocuk metinleri yazarlarının annelik hissiyatına sahip olması gerektiğini belirtir. Ona göre, "Çocuklar için yazan kişide, annelik (erkek bile olsa) hisleri gelişmiş olmalıdır. Bu anlamda çocuk edebiyatçısı olmak, öncelikle bir yazma ya da yazarlık sorunu değil, bir annelik sorunudur. Annelik hali, çocuk edebiyatının zeminini oluşturur" (2005: 330).

Çocuk edebiyatı metinlerinde alkol ve sigaranın yer alması, riskli bir durum olarak değerlendirilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, alkol ve sigara kullanımının eserde ne şekilde yer aldığı, yani konunun bağlamıdır. Roman ya da hikâyedeki kahramanın söz konusu ürünlere karşı tutumu nasıldır? Alkol ve sigara kullanımı öncesinde ve sonrasında neler hissetmiştir? Hangi olaylar, alkol ve sigara kullanımına sebep olmuştur? Bu ve benzeri sorulara verilecek cevaplar, bağlamın anlaşılmasına yardımcı olur. *Enkaz Altındakiler* romanının bazı bölümlerinde, kahramanların alkol kullandığı görülür. Kahramanlar, platformdaki ikinci eve ulaşınca ne yapacaklarını konuşurken evde şarap olduğunu fark ederler. Romanın sonraki kısmı Kumru'nun anlatımıyla şöyledir:

"Çocuklar evde şarap var," diye bağırdı Eren içeriden. "İşte şimdi teknolojiye gerek kalmadı." Bulut'un cevabını duyunca derin bir iç çektim. Alkol kullanmıyordum, hiç kullanmamıştım. Bu haber yalnızca Bulut'u, Eren'i ve Nisan'ı mutlu etmiş gibiydi. Uraz da mutlu görünmüyordu. "Sen de mi alkol kullanıyorsun?" "Eğlenmek içinse hayır." "Anladım." Bir nevi abisi yukarıda hayatta kalmaya çalışırken kendisinin burada eğlenmek istemeyeceğini anlatmaya çalışıyordu. "O zaman bu akşam biraz kafa mı dağıtsak?" dedi Nisan Uraz yanından geçip odasına doğru ilerlerken. Nisan'ın gözleri yanından geçip giden Uraz'ın üzerinde kalmıştı. "Ben alkol kullanmıyorum, size iyi eğlenceler," diyerek yanlarından geçip odama doğru ilerledim. Uraz ise çoktan odasına girmişti (Alkoç, 2022: 109).

Romanın başkahramanı Kumru, alkol kullanmadığını söyleyerek tutumunu açık bir şekilde belirtmiştir. Bulut, Eren ve Nisan ise alkol kullanımına sıcak bakmaktadır. Uraz ise abisinin sağlık durumunu düşündüğü için o anlığına alkol kullanımını uygun görmemiştir. Romanın ilerleyen bölümlerinde kahramanlar, onuncu eve varırlar. Böylece yarışma boyunca kat etmeleri gereken yolu yarılamaş olurlar. Bu başarı neticesinde kendilerini bekleyen bir ödül vardır. Yarışmayı düzenleyen ekip, kutlama yapmak için bir "balo salonu" tertip etmiştir. Yaşanan onca teknik soruna ve olumsuzluğa rağmen Kumru ve arkadaşları kutlama yapar. Bu kutlamada herkes alkol kullanır. Romanda konuya dair ayrıntılar şöyle yer alır:

“Biraz mutluluğu hak ettik bence. Fazla neşeden zarar gelmez,” diyerek plağı pikaba yerleştirdi ve Eren ile Nisan’a katıldı. Gayet mutlulardı. Ortada durmuş kahkahalarla salınıyorlardı. “Bu seviyeye kaç kadeh sonra geliriz?” diye sordum merakla. “Sarhoş olmak mı istiyorsun?” dedi Uraz. “Evet. Beş kadeh içsem böyle olurum sanırım,” diyerek heyecanla elimdeki kadehi kafama diktim. Beş kadeh sürmedi. İkinci kadehin ortasına geldiğimde sebepsiz yere gülmeye başlamıştım. Uraz ben ikinci kadehe gelene kadar çoktan birkaç kadeh şarap içmişti. Benim gülme krizlerim başlarken Eren, Nisan ve Bulut’un neşeli halinden eser kalmamıştı. Onlar duygusal bir moda girerken ben onların yirmi dakika önceki hali gibiydim. Resmen geriden geliyordum. Alkol Uraz’a şimdilik pek etki etmiyor gibiydi. Vücudunun alışık olmadığı bir şey var mıydı? Bulut kravatını çıkarmış elini masaya koymuş ve başını eline yaslamış boşluğa bakıyordu. Nisan ve Eren de aynı haldeydi. Ben ise gülüp duruyordum.” (Alkoç, 2022: 199).

Romanın başkahramanı Kumru’nun alkole karşı olan tutumu değişmiş ve arkadaşlarıyla birlikte alkol almıştır. Konunun bağlamı incelendiğinde, bir başarı sonrası kahramanların eğlenmek amacıyla alkol kullandığı görülür. Yani alkol, eğlenceli zaman geçirmek için tüketilen bir içki mahiyetindedir. Kullanım esnasında keyifli zamanlar geçirilmiş ve gecenin sonunda herkes uyumuştur. Ertesi gün ise bazı ağrı ve hafıza şikâyetleri söz konusu olmuş fakat herhangi bir şişmanlık dile getirilmemiştir.

Alkol gibi sigara kullanımı da romanda yer alan hususlardandır. Romanda özellikle Uraz’ın ağabeyi Araz’ın sigara içtiği görülür. Kardeşine olan sevgisiyle öne çıkan Araz, çok büyük fedakârlıklar yapmıştır. Yıllar önce geçirdikleri trafik kazasında kardeşinin üzerine siper olarak onun hayatını kurtarmıştır. Ancak bu kazada anne ve babalarını kaybetmişlerdir. Uraz’ı, ağabeyi Araz büyütüştür. Geçirdikleri ikinci trafik kazasında Araz yine Uraz’ı kurtarmış fakat kendisi yaralanıp komaya girmiştir. Okurda sempati ve takdir uyandıran bu kahramanın roman boyunca defalarca sigara içtiği görülür:

O sırada Araz rüzgâra rağmen ağzına tutuşturduğu sigarasını yakabilmek için olağanüstü bir mücadele veriyordu. Bir yandan öksürüyor, bir yandan sigara içmeye çalışıyordu. Eliyle rüzgâr arasına çektiği set sayesinde yakabildiği ateşle sigarasını yaktığında zehirli dumanı içine çekti ve bir kez daha öksürdü. Akli sebepsiz yere Beste’ye gitti, bu halini görse ne kızardı ama! (Alkoç, 2022: 298).

Kendi ceketini giymek yerine Uraz’ın ince baharlık montlarından birini giydi. Evden çıkarken yanına sadece cüzdanını, sigarasını, Zippo’sunu ve telefonunu aldı. Aşağı iner inmez bir sigara yaktı. Başparmağı ve işaretparmağı arasında tuttuğu sigarasını içine çekerken sokağın ortasında durup birkaç dakikalığına oturdukları binaya baktı. Burada geçen her anları, bir bir gözlerinin önünden geçti. Sonra sigarasını yere atıp üzerine bastı ve elleri cebinde yola çıktı (Alkoç, 2022: 328).

Sigarayla ilgili bölümler dikkate alındığında, kahramanın genel olarak endişeli, öfkeli, sinirli, kaygılı zamanlarında sigara içtiği görülür. Bu ruh hâllerinin bir yansıması olarak sigara tüketimi öne çıkmıştır. Romanın genelinde sigaraya dair olumsuz bir ifade söz konusu değildir. Yukarıdaki ilk alıntıda yer alan “zehirli duman” ifadesi, satır arasında kalmış bir sözdür. Kahramanlardan herhangi biri, bu alışkanlığın nelere sebebiyet vereceğine dair ayrıntılı bir açıklama yapmamıştır. Yani bağlam olarak sigara kullanımına dair olumsuz bir durum söz konusu değildir.

2.2. Kaba ve Küfürlü İfadeler

Çocuk edebiyatı metinleri, dilin anlatım gücüne ve inceliklerine sahip olmalı, çocuğun sözcük dağarcığını geliştirmelidir. Kelimeler, sahip oldukları anlamlarla çocuğun zihin dünyasına yerleşir ve çocuk bunlarla düşünmeye, hayal kurmaya başlar. Çocuk, kelimelere yüklediği anlamlarla kendini ifade edecek ve bu anlamlarla okuduklarını, dinlediklerini idrak etmeye çalışacaktır. Dolayısıyla, çocuğa yönelik eserlerde “dil zenginliği ve bu zenginliğin tanındığı

imkânlar ölçüsünde ana dili kullanma alışkanlığını geliştirici bir anlatım tercih edilmelidir. Argo söyleyişler ile bol mecaz ve istiarelerden kaçınılmalıdır” (Yalçın ve Aytas, 2014: 49). Dilin kullanımı sadece dil bilgisi ya da cümle bilgisiyle değil aynı zamanda anlam bilimiyle de ilgili bir mevzudur. Bu da dilin, muhtevaya etkisini göstermesi açısından önemlidir.

Çocuklar roman ya da hikâye kahramanlarıyla azami seviyede özdeşim kurarsa kahramanların hem davranışlarını hem de sözlerini benimser. Kahramanların olaylar karşısındaki tutum ve davranışlarının yanında sarf ettikleri sözler de çocuk nezdinde kıymetli bir hâl alır. Alver’e göre çocuklara edebiyatı sunmak, çocuğa dönük model oluşturma girişimidir. “Hem onun nasıl bir insan olmasına dönük, hem de hayat tarzının hangi çizgide, çerçevede belirleneceğine ilişkin teklifleri yüklenmektir” (2005: 307). Yazar, yarattığı kahramanlarla çocuklara “bir hayat tarzı, bir çizgi” sunar ve bunun içinde dil ve üslup da vardır. Yavuzer’e göre küfretmek veya kötü kelimelerin kullanılması, son çocukluk ve ergenlik dönemindeki çocuk ve gençler arasında sık rastlanan bir davranıştır. Çoğu zaman çocuklar, kelimelerin anlamını bilmemekte ama başkalarının bunları söylediğini duydukları için bu kelimeleri kullanmaktadır (2004: 191). Yavuzer’in bahsettiği “başkaları” elbette ki kitaplarda öne çıkan kahramanlar da olabilir.

Enkaz Altındakiler romanında kaba ve küfürlü birçok ifade mevcuttur. Hemen belirtmek gerekir ki çocuk edebiyatı metinlerinde “argo ve hakaret ifade eden kelimeleri kullanmaktan özellikle kaçınmak gerekir” (Sınar Çılgın, 2007: 81). Hâl böyle iken küfürlü sözlerin tasvip edilmesi mümkün değildir. Romanda platonun su almasıyla olayların vahameti anlaşılır. Yer altında çaresiz kalan kahramanlar endişelenir. Bu durum karşısında Uraz’ın tepkisi şöyle olur: “ ‘Dalga mı geçiyorsunuz?’ dedi Uraz öfkeyle, ‘S*ktiğimin platosu suyla dolmaya başladı, tek yaptığınız yoklama alıp iyi geceler demek mi? Yoklamanızı da, iyi gecelerinizi de tek tek s*keyim!’ (Alkoç, 2022: 134). Yine Uraz, platodaki diğer sorunları öğrenince benzer tepki verir: “ ‘S*ktirin gidin,’ dedi Uraz bir anda yükselerek” (Alkoç, 2022, 146). Romanda diğer kahramanların da yer yer kaba ve küfürlü ifadeler kullandığı görülür. Bunların bir kısmı aşağıya çıkartılmıştır:

“Bir açıklama yapmazsanız bir şekilde yukarı çıkar komple keserim kabloları,” dedi Uraz sessizce, “İçerisi tamamen karanlık oluncaya kadar. Sizin kameralarınız hiçbir b*k göremeyene kadar” (Alkoç, 2022: 141).

“Kapıya kadar tek başına b*k gider,” dedi Bulut sinir bozukluğu içinde, “insan kafayı yer bu karanlıkta, bu soğukta, bu sessizlikte.” (Alkoç, 2022: 141).

“Hass*ktir!” dedi Eren elini şaşkınlıkla ağzına götürürken” (Alkoç, 2022: 141).

“O s*ktiğimin yapımcısının yaptıklarını herkese duyurmayı mı öneriyorsun?” (Alkoç, 2022: 351).

Romanda kaba ve küfürlü ifadeler daha çok Uraz tarafından sarf edilir. Diğer kahramanların da bazen bu ifadelerle başvurduğu görülür. Genellikle sinirli, gergin ve endişeli bir ruh hâlindeyken kaba ve küfürlü ifadeler kullanılır. Yaşanan diyaloglarda bu sözler sarf edildikten sonra herhangi bir tepkiye rastlanmaz. Yani, erkek ya da kadın kahramanlardan biri, sarf edilen kaba ve küfürlü ifadelerden rahatsız olduğuna dair geri bildirimde bulunmayarak bu sözleri bir nevi sıradanlaştırmıştır. Yapılan bir araştırmada, Alkoç’un korku ve kaygı içerikli *Karantina* isimli eserinde de benzer durumlardan bahsedilir: “Karantina kitabı, 13-14 yaşındaki öğrenciler için uygun bir kitap değildir. Kitabın içinde argo kelimeler vardır” (Saatci Şengül, 2023: 92).

2.3. Cinselliğin Sunumu

İnsan doğasının bir parçası olan cinsellikle ilgili algılar, zamanla değişmiş ve bu konu bir tabu olmaktan çıkmıştır. Başta psikoloji olmak üzere birçok disiplin, cinselliği bireysel ve toplumsal yönleriyle incelemiş ve konunun anlaşılmasına katkı sağlamıştır. Çocuklara yönelik eserlerde cinselliği yok saymak, bu konuyla ilgili herhangi bir şey yazmamak doğru bir tutum değildir.

Çünkü bedeninin ve cinselliğinin farkında olmadan yetiştirilen bir çocuk, yanlış tercihlerden istismara kadar birçok tehlikeli durumla karşı karşıya kalabilir. Dolayısıyla çocukların, gelişim düzeylerine göre farkındalık kazanması, bilgi sahibi olması gerekir. Bu bağlamda çocuk edebiyatı metinlerinde de bazı yetersizlikler söz konusudur. Örneğin Güzelyurt, okul öncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanan resimli kitapların “cinsel eğitimi ve cinsel istismardan korunmayı kapsamlı ve aşamalı olarak anlatma yönünden yeterli olmadığı” sonucuna ulaşmıştır (2020: 65). Ergenlik döneminin başlamasıyla, çocuklar cinsellik konusunda daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarlar. Yaşanan fiziksel ve duygusal değişimin açıklanması, anlaşılması gerekmektedir. Genel olarak kızlar, erkeklere oranla iki yıl öncesinden olgunlaşmaya başlar. “Bu dönem ülkemizde, kızlarda ortalama olarak 10-12, erkeklerde 12-14 yaşları arasında başlar” (Yavuzer, 1997: 278). Ortaokul yıllarına denk gelen bu yaşlarda karşı cinsle duyulan ilgi artar ve duygusal süreçler başlar. Cole ve Morgan’a göre “Genç kız ve erkekler arasındaki az çok santimental bağlılık birbirine tehlikeli olmak şöyle dursun bilâkis onlar için iyi bir eğitim yerine geçer.” Bu sayede kendi başlarına kaldıklarında kendilerini koruyabilmeleri mümkün olur. Gençlik döneminde bu duygulardan mahrum bırakılan bir kız, sonraki yıllarda kendisine ilk kur yapan adama âşık olduğunu sanır (2001: 186). Bununla birlikte Aytekin, erken yaşta yaşanan cinselliği ve aile kurumunun süratle çöküşünü en güncel sorunlardan kabul eder. Ona göre bu ciddi konuları dile getiren yazarlar, hedef okuyucu kitlesine uygun, olumlu mesajlar vermelidir (2011: 54). Özellikle ergenlik dönemindeki çocuklar için ayrı bir öneme sahip olan bu hassas konunun ne düzeyde olması gerektiğine dair Yörükoğlu şu tespitlerde bulunur:

Eskiden ayıp ve günah sayılan cinsel konular, çağımızda ortalığa dökülmüştür. Gazeteler, televizyonlar, filmler, daha ileri ve özgür bir cinsel anlayışı över gibidirler. Aslında, eskiden, cinsel yaşamı yok sayan anlayış gibi, günümüz cinsellik anlayışı da o denli aşırıya gidiyor. Başka bir deyişle cinsel özgürlük çığırtkanlığı, kişiyi saplantılarından kurtarıp, mutlu kılmak şöyle dursun, cinsel yaşamı bayağılaştırıp, çirkinleştirmektedir. Cinsel duygular, insan ilişkilerinden ve sevgiden ayıklanarak sergilenmektedir... Cinsel konuların neden olduğu suçluluk duygularından kurtulmak isterken, insan, bir başıboşluğa ve sorumsuz davranışa itilmektedir. Bilimsel kılıfa bürünerek pazara çıkarılan birçok görüş, aydınları bile kandırabilmektedir (1998: 386-387).

Yörükoğlu’nun yukarıdaki ifadeleri, ifrat tefritte bulunmanın sakıncalarını belirtir. Vaktiyle bu konuların görmezden gelinmesi sorun olduğu gibi, bugün cinselliğin boca edilmesi de bir sorundur. Yörükoğlu bu sözleri, 2000’li yıllar öncesinde sarf etmiştir. Günümüzde ise cinselliğin sunumu, internet kullanımının artmasıyla farklı bir mecraya sürüklenmiştir.

Enkaz Altındaki romanı, bir yandan yaşam mücadelesi veren beş gencin macerasını anlatırken diğer yandan roman kahramanlarından Kumru ve Uraz’ın duygusal yakınlaşmasını konu edinir. Bu yakınlaşma bazen sarılmaya, öpüşmeye evrilir. Yer altındaki platodan çıkış yolunu bulmaya çalışan gençler, yavaş yavaş yolun sonuna gelmektedir. Bu süreçte kendi ilişkilerini ve içinde buldukları durumu değerlendiren Kumru ve Uraz’ın yaşadıkları, romanda şu şekilde yer alır:

“Beni öpecek misin?” diye soruverdim bir anda. Uraz’ın yüzüme çarpan sıcak ve tatlı nefesi bana onun ne kadar yakın olduğunu anlatır nitelikteydi. “Belki de,” dedi bana. Kalbim durur gibi oldu, Uraz’ın dudakları dudaklarıma değerken bunun kader olduğunu biliyordum. Sanki Uraz’ın beni öpmesi o kapıya ulaşır buradan kurtulmaktan bile daha güzeldi. Dudaklarım Uraz’ın dudaklarının arasında öylece beklerken onun verdiği nefesi içime çekmekle meşguldüm. Elleri yavaş yavaş ıslak saçlarımla arasına girdi. Beni öyle tutkulu öptü ki bacaklarımla güçlerini kaybettiklerini hissettim. Ellerim güçlü kollarında gezinirken onun kocaman bedeninin bana doğru eğilmiş halde dudaklarımı öpüyor olması içimi titretiyordu. Parmak uçları saçlarımla arasına gezinip saç diplerime değerken mest oluyordum. Uraz dudaklarını dudaklarımdan ayırıp alnını alnıma yasladığında nefes nefeseydim. Ben ise nefes alamıyordum, donup kalmış gibiydim (Alkoç, 2022: 317-318).

Beyza Alkoç'un okur kitlesinde ortaokul öğrencilerinin önemli bir yer kapladığı bilinmektedir. Daha önce de zikredildiği gibi bu dönemler ergenliğin henüz başıdır. 10-14 yaşları arasındaki bu çocuklar, henüz kendi bedenlerinin ve duygularının farkına tamamen varamamıştır. Ergenlik konularındaki çalışmalarıyla tanınan Stanley Hall, çocuğun bu evrede yeni bir kişiliğe büründüğünü belirtir. Hall bu dönemi "fırtına ve gerginlik evresi" olarak tanımlar. Bu evredeki genç; duygusal, dengesiz ve önseziden yoksundur (akt. Yavuzer, 1997: 284). *Enkaz Altındakiler* romanının yukarıdaki kısımları, ergenlik sürecinin henüz başında olan çocuklar için pek uygun değildir. Çünkü önseziden yoksun çocuk, roman kahramanlarına öykünebilir hatta onlarla özdeşleşmek adına kendinden beklenmeyen davranışlar sergileyebilir. Romanın başka kısımlarında da Kumru ve Uraz'ın zaman zaman yakınlaştığı görülür. Son bölümlere doğru ikili arasında yaşananlar şöyle anlatılır:

Uzandım ve bana yaklaşmakta tereddüt eden dudaklarına değdirdim dudaklarımı. Ellerimi yanaklarına koydum ve beni sanki yılların özlemiyle öpmesine izin verdim. Uraz'ın güçlü kolları ve kocaman göğsü arasında o kadar zayıf, o kadar küçük kalıyordum ki âdeta kaybolmuştum. Bacaklarım bacaklarında, göğsüm göğsündeydi. O sıcaktı, ben daha sıcaktım. O titriyordu, ben daha çok titriyordum. Uraz dudaklarını dudaklarımdan çekmeden uzunca bir nefes aldı, bu anın kokusunu içine çekti. Evet, bu anın bir kokusu vardı. (Alkoç, 2022: 449-450).

Romanda cinsellik, kahramanların konuşmalarına da yansımıştır. Bir önceki başlıkta yer alan kaba ve küfürlü konuşmaların cinsellikle ilişkilendirilip dillendirilmesi, tasvip edilecek bir durum değildir. Bu, hâlihazırda kültürel bir sorundur. Yani, birine hakaret etmek ya da bir olay karşısında tepki göstermek için cinsel unsurları kullanıp sövgülerde bulunmak ayrı bir söylem analizini gerektirmektedir.

Sonuç

Çocukluk döneminin insan yaşamında ne denli önem arz ettiği, başta psikoloji ve pedagoji olmak üzere birçok disiplin tarafından anlaşılmıştır. Çocuklarını her alanda iyi yetiştirmek isteyen aileler, bilimsel veriler ışığında çocukların kitap ihtiyacının da farkına varmıştır. Çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimine etki eden çocuk edebiyatı, bu bağlamda önem kazanmış ve son yıllarda çocuklara yönelik eserlerin yayımı ve satışı büyük oranda artmıştır. Okuma kültürünün edinimi ve çocukların kitapları keşfi açısından bu gelişmeler son derece olumludur.

Çocuklara yönelik binlerce eserin yayımlanması, ticari kaygılarla birlikte muhteva sorununu da ortaya çıkarmıştır. Her ne kadar yayınevleri eserin hitap ettiği yaş grubunu belirtse de kitapların, ilgili yaş grubuna uygunluğunun incelenmesi oldukça zor bir süreçtir. Nitekim medyada, olumsuz muhtevaya sahip kitaplar hakkında birçok haber mevcuttur. Bu konuda en büyük sorumluluk, çocuklarla doğrudan iletişim hâlinde olan ailelere ve öğretmenlere düşmektedir.

Bazı araştırma sonuçlarına göre Beyza Alkoç'un eserleri, ortaokul öğrencileri tarafından yoğun bir ilgiyle okunmaktadır. Yazarın imza günü ve söyleşilerinde de ortaokul öğrencilerinin katılımı dikkat çekmektedir. Henüz ergenlik döneminin başında olan bu çocukların gelişimsel özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, *Enkaz Altındakiler* romanının muhtevasında mevcut olan alkol ve sigara kullanımının, kaba ve küfürlü ifadelerin, cinselliğe dair hususların ilgili yaş grubu için uygun olmadığı düşünülmektedir. Çünkü bu dönemde görülen imrenme, öykünme, özdeşleşme, rol modeli alma gibi hususlar neticesinde çocuklar, kendilerinden beklenmeyen ve tasvip edilmeyen davranışlar sergileyebilir.

Kaynakça

- Akbayır, S.; Şahin Ş. (2005). “Yaş Gruplarına Göre Çocuklar İçin Edebiyat”, *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, S. 104-105, s. 190-204.
- Alkan, Y.; Durukoğlu, S. (2024). “Ortaokul Öğrencilerinin Kitap Okumaya Yönelik İlgi ve Tercihlerinin İncelenmesi”, *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, S. 12 (1), s. 137-159.
- Alkoç, B. (2022). *Enkaz Altındakiler*, İstanbul: İndigo Yayınları.
- Alver, K. (2005). “Çocuk ve Edebiyat”, *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, S. 104-105, s. 307-308.
- Aytekin, H. (2011). *Yabancı Dil Öğretiminde Çocuk ve Gençlik Edebiyatı*, Samsun: Güven Ofset.
- Cengiz, G. (2012). “Ömer Seyfettin Öykülerinin Çocuğa Görelik İlkesine Göre İncelenmesi ve Bu Öykülerdeki Ötekileştirme ve Şiddet Ögelerine Bakış”, 3. *Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu 05- 07 Ekim 2011*, haz. Sever, S. vd., Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları.
- Cole, L.; Morgan, J.J.B. (2001). *Çocukluk ve Gençlik Psikolojisi*, çev. Vassaf, B. H., İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Demirel, Ş. (2010). “Çocuk Edebiyatı”, *Edebî Metinlerle Çocuk Edebiyatı*, ed. Demirel, Ş., Ankara: Pegem Akademi.
- Güzelyurt, T. (2020). “Okul Öncesi Dönemde Cinsel Eğitim ve Cinsel İstismardan Korunma: Resimli Çocuk Kitaplarına Yönelik Bir İnceleme”, *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, C. 4, S. 1, s. 54-69.
- Kavcar, C. (1982). *Edebiyat ve Eğitim*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Oğuzkan, A. F. (1983). *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Emel Matbaacılık.
- Onur, B. (2004). *Gelişim Psikolojisi*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Öztürk, M. (2023). “Başkan’dan”, *Yeşilay*, S. 1074, s. 4.
- Saatci Şengül, F. (2023). *Ortaokul Öğrencileri Tarafından En Çok Okunan Çocuk Kitaplarının İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*, İstanbul: Kök Yayıncılık.
- Sınar Çılgın, A. (2007). *Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Morpa Yayınları.
- Şirin, M. R. (2000). “Çocuk Edebiyatı Türleri”, *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, haz. Şirin M.R., İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şimşek, T. (2014). “Çocuk Edebiyatı Tarihine Ön Söz”, *Türk Dili*, S. 756, s. 15-58.
- Taşdelen, V. (2005). “Çocuğu Anlayan Edebiyat”, *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, S. 104-105, s. 319-331.
- Torun, P. (2024). “Alkolün Güvenli İçilebilecek Bir Miktarı Yoktur”, *Yeşilay*, S.1080, s. 12-15.
- Tuncer, H. (2005). “Çocuk Kitapları Yazanlar Bağa Destursuz Girmesin”, *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, S. 104-105, s. 472-473.
- Turan, Y. (2024). “Alkol Bağımlılığı Bireyi ve Toplumunu Tehdit Ediyor”, *Yeşilay*, S. 1080, s. 8-11.
- Uludağ, M. E. (2010). “Çocuk Edebiyatında Tema ve Sevgi Teması Bağlamında Anne ve Baba Sevgisi”, *Edebî Metinlerle Çocuk Edebiyatı*, ed. Demirel, Ş., Ankara: Pegem Akademi.
- www.aa.com.tr, (2024). “Hepsiburada 2024’ün İlk Yarısında En Çok Satan Kitaplarını Duyurdu”, <https://www.aa.com.tr/sirkethaberleri/e-ticaret/hepsiburada-2024un-ilk-yarisinda-en-cok-satan-kitaplarini-duyurdu/688663> Erişim tarihi: 08.07.2024.

- www.haberturk.com, (2020). “Yayın Dünyası Son Zamanlarda Ahlsız Çocuk Kitaplarına Tanıklık Ediyor”, [www.haberturk.com](https://www.haberturk.com/yayin-dunyasi-son-zamanlarda-ahlsiz-cocuk-kitaplarina-taniklik-ediyor-2792719), <https://www.haberturk.com/yayin-dunyasi-son-zamanlarda-ahlsiz-cocuk-kitaplarina-taniklik-ediyor-2792719> (Erişim tarihi: 06.07.2024).
- www.sabah.com.tr, (2024). “D&R’da ‘3391 Kilometre’ İzdihamı”, [www.sabah.com.tr](https://www.sabah.com.tr/magazin/drda-3391-kilometre-izdihami-6776614), <https://www.sabah.com.tr/magazin/drda-3391-kilometre-izdihami-6776614> Erişim tarihi: 09.07.2024.
- www.trthaber.com, (2021). “Çocuk Kitabında ‘Baba ile Kızı’ Arasındaki Evlilik Meşru Gösterildi”, [www.trthaber.com](https://www.trthaber.com/haber/turkiye/cocuk-kitabinda-baba-ile-kizi-arasindaki-evlilik-mesru-gosterildi-590285.html), <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/cocuk-kitabinda-baba-ile-kizi-arasindaki-evlilik-mesru-gosterildi-590285.html> Erişim tarihi: 06.07.2024.
- www.tuik.gov.tr, (2024). “Ülkemizde 2023 yılında 71 bin 200 kitap yayımlandı”, [www.tuik.gov.tr](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kutuphane-Istatistikleri-2023-53655#:~:text=%C3%9C%202023%20y%C4%B1%C4%B1nda%2071%20bin,yeti%C5%9Fkin%20kurgu%20edebiyat%20oldu%C4%9Fu%20g%C3%B6r%C3%BCld%C3%BC), <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kutuphane-Istatistikleri-2023-53655#:~:text=%C3%9C%202023%20y%C4%B1%C4%B1nda%2071%20bin,yeti%C5%9Fkin%20kurgu%20edebiyat%20oldu%C4%9Fu%20g%C3%B6r%C3%BCld%C3%BC>. Erişim tarihi: 05.07.2024.
- Yalçın, A.; Aytaş, G. (2014). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yavuzer, H. (1997). *Çocuk Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2004). *Eğitim ve Gelişim Özellikleri ile Okul Çağı Çocuğu*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yiğitoğlu, M.; Sağlam, A. (2021). *İbrahim Aşkı'nın Telif Eserleri (İncelemeler-Metinler)*, Konya: Eğitim Yayınevi.
- Yörükoğlu, A. (1998). *Çocuk Ruh Sağlığı*, İstanbul: Özgür Yayınları.